

gospodarske, obrtniške in narodne.

Izhajajo vsako sredo po celi polji. Veljajo v tiskarnici jemane za celo leto 4 gold., za pol leta 2 gold., za četrto leta 1 gold.; pošiljane po pošti pa za celo leto 4 gold. 60 kr., za pol leta 2 gold. 40 kr., za četrto leta 1 gold. 30 kr.

V Ljubljani v sredo 21. maja 1873.

O b s e g: Živinska kupčija, nje težave in goljufije, in kako jim v okom priti. (Kon.) — Čbeloreja na Ljubljanskem polji. — Nanavadna bolezen na spolovih goveje živine. — Gospodarska skušnja. — Gospodarska novica. — Šolska novica. — Mnogovrstne novice. — Finančne homatije na Dunajski borski. — Naši dopisi. — Novičar.

Gospodarske stvari.

Živinska kupčija,

nje težave in goljufije, in kako jim v okom priti.

(Konec.)

Al s temi poglavitnimi boleznimi, ktere živinsko barantijo razderó, ni še vsega konec; cesarska postava skrbi še po drugih postavah, da živinski kupci ne trpé škode po krivici. Treba tedaj, da povemo našim ljudém tudi te postave, in jim rečemo: zapomnite si jih dobro na svoj dobiček, kajti dostokrat se morete z eno ali drugo teh postav rešiti, ko vam uni „poglavitni tadli“ ne pomagajo iz zadrege. Pazljivo tedaj berite, kar vam bomo zdaj še povedali.

Vsaka, naj je ktera koli bolezen, razdere kupčijo ali menjo, ako kupec v 24 urah potem, ko je kupljeno ali zamenjano živino prevzel, zapazi, da je živina bolna, in to brž poprejšnjemu gospodarju samemu vedeti dá, ali pa od gosposke potrjenemu zdravniku, ali županu svojega kraja ali pa naravnost svoji cesarski gosposki. Če v 24 urah kupljena ali zamenjana živina tudi pogine, zadene vsa škoda prodajalca ali poprejšnjega gospodarja, ker se smé misliti, da je živina že pri njem zbolela. Tako veleva §. 924. cesarskih postavnih bukev. Le takrat, ko bi prodajalec izpričati mogel, da je kupec sam kriv, da mu je živina zbolela ali poginila, tedaj mora on sam škodo trpeti.

Marsikteri kupec je že v škodo prišel zato, ker ni vedel te postave, ktera za-nj dobro govori.

Dalje gré kupčija ali menja nazaj, če je prodajalec vpričo dveh prič ali pa po pismu se zavezal, da za vsako napako ali bolezen dober stoji toliko in toliko dni. Če kupec izgovorjenega časa ne zamudi, bo gosposka v tacih okoliščinah vselej za-nj pravico razsodila, ako bi prodajalec z lepo ne hotel živine nazaj vzeti in če ne more izkazati, da je še le kupec živino pokvaril.

Razen vsega tega je pa še ena postavna pot, po kateri se more goljufani kupec zadrege rešiti, iz ktere ga ne rešijo ne „patentni tadli“ pa tudi ne postava „za 24 ur“ — ta pot je po §. 934 cesarskih postavnih bukev tista, če kupec more dokazati, da je kupljena ali zamenjana živina čez polovico predraga ali zavolj starosti ali zavolj kake druge napake. Če se kupec tako goljufanega misli, ima pravico se pri gosposki pritožiti; ona bo po izvedenih možéh živino

ceniti dala, in če je ona res še manj kot pol vredna, gré kupčija ali menja nazaj, ali pa mora prodajalec toliko odplačati, da je cena prava. — Po postavi je čas za take pritožbe na 3 leta določen; al bolje je, da se kupec kmalu oglasi, sicer bi mu utegnil prodajalec marsikaj podtakniti, da se je v njegovih rokah živina popačila. —

Kakor pa varuje postava kupca, tako pa varuje tudi prodajalca, da se mu krivica ne godí. Treba tedaj, tudi te postave vedeti, da ne bo praznih tožb, ktere le mošnje koljejo, pa nič ne pomagajo.

Čujte iedaj še te postave!

Kupec se ne more pritožiti, če se je pri kupčiji ali menji sam vpričo mož zavezal, da kupi ali zamenja živino kakoršna je, ima naj „tadle“ ali bolezní kakoršne koli.

Kupec se ne more pritožiti, če mu je prodajalec pri kupčiji ali menji očitno (vpričo dveh mož) povedal, da ima živina to ali uno bolezen, in da mu za-njo dober ne stoji, kupec jo je pa vendar-le kupil.

Kupec zgubi pravico povračila, ako prodajalec izkazati more, da je živina bolezen le pri kupcu dobila.

Kupec nima pravice do povračila, ako je s kakim drugim blagom ali s celo kmetijo tudi živino, pa vse počez (eno reč v drugo) kupil in tedaj živina ni bila posebej cenjena.

Kupec nima pravice se pritožiti, ako je kupil živino na očitni dražbi (licitirengi), ki jo je gosposka napraviti dala. —

To so poglavitne postave pri živinski kupčiji. Naj si jih vsak dobro zapomni, da se ogne škode, pa uide tudi dragim pravdam.

H koncu le še nekaj. Ker je „kratka sprava bolja kot dolga pravda“, je vselej bolje, z lepo poravnati (zglihati) se, kakor pa pravdo začeti. Če je kupec v pravnem času zapazil bolezen, ktera po cesarski postavi kupčijo razdere, in če prodajalec sam dobro vé, da ima od njega prodana živina res to napako, ali če mu to zatrdi zveden živivozdravnik, naj jo vzame raji z lepo nazaj, sicer bo pravdo zgubil in vrh tega še stroške plačal.

Čbeloreja na Ljubljanskem polji.

Iz Šentvida pri Ljubljani 10. maja.

Naša kmetijska družba je tudi meni izročila čbelni panj, po gosp. Porentovem nasvetu podzirdzonovan, ki je po vnanjem naš stari Kranjski ul v podolgasto

četverovoglati zaboj složen. Ta novi „slovenski ul“ je na vnanje 7 palcev visok, 1 čevlj širok, dolg 2 čevlja in 6½ palca, s premakljivimi satniki, ki so 11 palcev dolgi v svitlobi in še po 1 črti na vsakem koncu saksebi. Satnik je 10 črtic širok in po Sumperjevem trivoglat. Nad satniki do pokrova je za 3 črtice nadstropja, v katerem vložena latica satnike stalno pritiska. V teh slovenskih ulih je vse na lahko in ročno pripravno narejeno; vendar bi bilo še bolje, da bi satniki v zarezah tičali in stranici pri končnicah zvezani bili. Zdaj imam novih naših panjev vže 18, kateri imajo, kar sem jih sam naredil, satnike v zarezah. Ker sem dve leti sam skušal, tedaj smem reči, da sedanji „slovenski ul“ dobro vstreza čbelam; v njih delajo pridneje, polnijo raje in popreje rojijo. Jez imam letos 35 plemenikov. Moj ulnjak stoji na Brežani pod Šentvidskim gradiščem in gleda med Šentvidom in Toškočelom po Ljubljanskem polji: ima pred seboj Dravelško debelo zemljo in peščeni svet med Šiško in Ježico; zadej je proti severu zavarovan, ker se naslanja na hrib obraščen. Ker v tukajšnjih gorah proti Topolu, Tolškemčelu in Polhovgradskim planinam resje raste, ki je letos skoraj vso zimo cvetelo, bile so čbele pripravljene rojiti že velikonočne praznike. Zgodnji pomladanski čas in pozneje deževno vreme pa je zadržavalo rojenje, vendar sem imel že roj na belo nedeljo. Ko pa sneg začne nalletavati in od 25. aprila naprej mrzlo vreme nastopi, so močni „prvici“ svoje stare matice prelegli, in 1. maja se že oglašajo pevci po ulnjaku.

Ta dan sem naredil sam 5 rojev, to je, prestavil sem matico v nov ul prazen, in dodal jej delalcev; in tako sem pri neugodnem vremenu rešil kraljico pretivne smrti in obvaroval kraljično zalego. Bučelice so zadovoljne z novo hišo in ker imajo satovje že pripravljeno, tako delajo precej naprej in nosijo méd iz borovnic in sadnega cvetja. 3., 6. in 7. maja je iz 9 panjev rojilo, in ko bi te dni prijazno solnčnato toplo vreme bilo, bi že imel rojev, da bi bilo veselje jih preštovati.

V naši Šentvidski fari nas je 15 čbelarjev. Zore iz Podgore in Puklar iz Poljan jih imata po 50 do 60 čez zimo. Gulbov Janez Dolnic ima pa tudi že nove slovenske ule, ktere je po svojem sam dobro postavil.

V tukajšnji bližnji okolici imamo po navadi okoli 500 plemenikov, ki dajo po 1000 rojev, in ko pozneje pripeljeta Stirmož iz Polhovgradca in Anžonovec iz Poljan svojih čbel po 200 panjev na pašo na našo ajdo, je polje Ljubljansko vse živo pridnih živalic.

Res pripravna bi bila naša okolica, da postavi naša kmetijska družba že namenjeni svoj izgledni ulnjak na Ljubljanskem polji.

Jaz nasvetujem svoj ulnjak in darujem rad lep prostor v občni prid.

Jožef Štrukel.

Živinozdravilske stvari.

Nenavadna bolezen na spolovih goveje živine.

Da se pri kobilah in žebcih včasih nahaja na spolovih kužna bolezen, ktero „francoze“ imenujejo, to je znano vsacemu živinozdravniku. Al da se kaj enacega nahaja tudi pri goveji živini, to je redka prikazen. Naj tedaj povem, kar sem jez videl in skusil o tej goveji boleznii sušca meseca tega leta.

Začela se je pri neki kravi v Ž. pri posestniku F. H. Ta krava, ki se je pojavila, je bila prignana k biku Š. tudi v Ž., ki je od nje bolezen dobil. K istemu biku je bilo prignanih potem še 6 drugih krav in vse so bolezen našle od njega. Pri kravi gosp. župana

v K. se je ta bolezen najprej spoznala, in brž smo mislili, da je dobila to bolezen pri gori omenjenem biku. Še tisti dan sva zato šla z gosp. županom gledat bika v Ž., ali je zdrav ali ne. Videlo se je kmalu, da ni bil zdrav. Od bika sva šla k tisti kravi, ktera je bila še pred županovo pri njem. Koj smo videli, da je bolezen pri njej na veliki stopinji. Potem sva šla še k drugi kravi, ktera pa je bila pred to pri biku, ki je bolezen imela, in našli smo jo zdravo. Iz tega preiskovanja se je za gotovo pokazalo, kje da je bil začetek belezni. Od te krave sva šla še ogledat vseh tistih, ktere so bile k biku pripeljane za uno, pri kateri se je bolezen začela. Našli smo, da vse so bile bolne. Bilo jih je šest.

Ko smo vse to do dobrega vtrjeno imeli, da bolezen živina od živine po spoji naleze, se gori imenovani bik ni tako dolgo nič več spuščal, dokler se ni ozdravil.

Kakošna pa je bila ta bolezen?

Bila je brez vročnice z mehurčki in vgnjidami na spolovilih, znotraj v nožnici, s silo rdečkasto žlemljato kožo. Samo tista krava, pri kateri se je najpred bolezen začela, je bila oslABLJENA in je nekako stisnjena stala. Sicer so se krave napenjale tako, kakor da bi se gonile. Pri oni kravi, ki je prvotno bolezen dobila, se je iz sramnice ocejel nekako smrdljiv in vlečljiv žlem rumeno-rdečkaste barve. Kjer se ga je kaj prijelo, je šla zavoljo njegove ostrosti dlaka proč. Sramnica je bila precej otekla. Ko se je ta žlem popolnoma izmil, so se našle rumeno-rdečkaste vgnjide, velike pa tudi čisto majhne, ne okrogle, ampak raztrgane (razcafrane). Ta krava je bila že bolj shujšana in oslABLJENA. Druge krave so bile pa vse enake, namreč: sramnica je bila nekoliko otekla in bolj bel žlem je tekkel iz nje ter razjedljiv, ravno tako kakor pri prvi kravi; kamor se je dotaknil, šla je dlaka proč. V nožnici in sramnici je bila koža silo rdeča in videli so se prav gosti mehurčki manji in večji, tudi kaka vgnjida se je sèm ter tje dobila. Napenjale so se ravno tako, kakor je bilo od une zgoraj rečeno. Drugih boleznih znamenj pri njih še ni zapaziti. Bolezen je šla naprej precej naglo. Dva dni potem, ko je bila krava pri biku, bila je že znotranja koža silo rdeča in sramnica nekoliko otekla. Četrty dan so bili že mehurčki in v 6 dneh so se vgnjide prikazale.

Pri biku pa se je kazala bolezen tako-le: Zgubil je poprejšnjo iskrenost in za skakanje ni imel veselja tako, kakor popred. Dlaka okoli popka se je bolj skupaj vila, kakor da bi bila z neko sokrovico namazana. Žila od znotraj se je videla rdeča. Pri preiskovanji je naznanjal bolečine. Po želodu in od konca po žili so se videli mehurčki in belkast gnoj. Kedar je scavnica od njega šla, se je tje in sem prestopal, kakor da bi ga bilo sklelo.

Kaj neki je bil pri kravi vzrok prve belezni?

Težko je to, za gotovo odločiti. Naj tedaj le povem, kako je bilo.

Ko je zadnjikrat teletila, se je močno prehladila, zato iztreba (postljica) dolgo ni šla od nje. Lastnik pa se zato ni nič zmenil. Morebiti da po gnjilobi postljice se je začel silo oster gnoj ali žlem delati, in okoli ležeče dele razjedati.

Tako se je morebiti bolezen naredila pri kravi, od krave jo je našel bik, od bika pa so jo našle druge krave!

Ozdravljaj sem pa bolna živinčeta tako-le:

Najpred sem zdrava od bolnih ločil, da niso v nobeno dotiko prišla z družimi. Potem sem izmil vse bolne dele, od zunaj in znotraj z mlačno vodo, ktereje sem pridjal polovico navadnega kisa (jesiha); izmival sem